

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Codi: 104701

Crèdits: 6

Caràcter: FORMACIÓ BÀSICA

Matèria: HISTÒRIA

Curs: PRIMER

Semestre: SEGON

Equip docent: David G. Torres, Silvia Puig, Silvia Rosés, Núria F. Rius, Antonio Ontañón

Hores de dedicació: 150h

Hores lectives: 75h

Hores autònomes: 75h

DESCRIPCIÓ DE LA MATÈRIA

Aquesta matèria és de formació bàsica i de metodologia històrica-teòrica, entenent la història i la noció genealògica com un dispositiu amb els seus mètodes i conceptes propis. L'objectiu general de la matèria és comprendre l'articulació entre processos històrics de l'era contemporània amb pràctiques i objectes culturals de les arts i els dissenys dels segles XIX-XX. En les tres assignatures que componen la matèria, s'abordaran coneixements històrics i conceptuals de les arts i els dissenys; es potenciaran les eines conceptuals, historiogràfiques i discursives perquè l'estudiant sàpiga explorar, trobar, llegir i comprendre els fenòmens culturals de l'època contemporània; es promourà la seva capacitat de treball col·lectiu en els processos de discussió a l'aula; se l'introduirà en els fonaments de la recerca i en l'ús adequat de fonts documentals.

Assignatures de la matèria:

HISTÒRIA: REVOLUCIONS I MERCAT

HISTÒRIA: GUERRES I POSTGUERRES

HISTÒRIA: CAPITALISME I ÈPOCA GLOBAL

HISTÒRIA: GUERRES I POSTGUERRES.

Aquesta assignatura forma part del conjunt d'assignatures teòrica-històriques dels dos primers cursos del Grau que tenen per objectiu acompanyar a l'estudiant en un procés d'obertura de coneixements així com de primers interrogants i replantejaments mitjançant l'estudi de genealogies històriques de les arts.

Des de la necessitat crítica del present, Història: Guerres i postguerres planteja una aproximació, estudi i reflexió al voltant de les profundes transformacions en el camp de la reflexió estètica, les arts, el disseny i l'arquitectura que van quedar afectades per l'impacte de les dues guerres mundials i que es poden vincular amb l'esclat de les avantguardes.

L'assignatura planteja una lectura que relaciona la producció cultural i artística amb el context polític, social, cultural i tecnològic en el qual emergeixen i són desenvolupades.

Per tal d'aconseguir-ho, l'assignatura parteix d'un coneixement base o mapa del període que l'estudiant portarà adquirit o ho farà en les primeres sessions per, acte seguit, poder aprofundir al llarg del curs en problemes concrets i localitzats, a partir de quatre nusos històrics i estètics: 1.- Postguerra i revolució. 2.- Societat de masses i metròpolis. 3.- Ideologia: feixisme vs. Comunisme. 4.- II Guerra Mundial. Entartete kunst. Auschwitz, la bomba atòmica.

OBJECTIUS

Des del punt de vista de la configuració de l'estudiant, els objectius en competències actitudinals, metodològiques i instrumentals són: propiciar una actitud activa, curiosa i crítica envers el món i el context que envolta l'estudiant, no només el present sinó les relacions d'aquest amb el passat i les diferents manifestacions culturals; enfortir la capacitat de treball i l'autonomia de l'estudiant en el procés d'aprenentatge. És a dir, treballar amb un estudiant que sap qüestionar la realitat que li ve donada i que construeix el seu univers propi d'interessos; l'adquisició d'unes primeres eines per a la recerca autònoma i per al desenvolupament de presentacions escrites i orals amb rigor acadèmic; potenciar la capacitat de l'alumne per extreure informació d'artistes, dissenyadors, llibres i documents de cara a la seva formació en recerca. Per acabar, ser conscient de que la història no és unívoca, sinó que es construeix des de les diferents perspectives socioeconòmiques de les que formem part, de tal manera que la història condiciona la realitat i queda condicionada per la nostra realitat.

Pel que fa a objectius específics del contingut de l'assignatura, aquests són: introduir-se en el coneixement crític i relacional dels fenòmens artístics, tecnològics-visuals i del disseny que es van produir sota l'efecte de les dues grans guerres mundials del s. XX; comprendre les circumstàncies històriques, socials i a vegades econòmiques que fan possible l'existència d'una determinada forma artística; aplicar una metodologia d'anàlisi dels diferents aspectes conceptuals, ideològics i/o filosòfics, així com tècnics-estètics, que diferencien les tendències; propiciar la capacitat crítica de l'alumne davant del conjunt dels moviments i fenòmens del període. I, finalment, relacionar la història amb fenòmens del present

COMPETÈNCIES

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

E01. Analitzar críticament, en el treball propi, les dimensions històriques i genealògiques d'objectes, fenòmens i processos en context, i entendre-ho com a factor clau per traçar línies de futur.

E02. Analitzar i relacionar teories, conceptes i sabers de les diverses àrees de coneixement (socials, científiques, de les arts i dels dissenys).

E03. Llegir, escriure i parlar de forma posicionada i crítica en i des dels entorns de treball de les arts i els dissenys, i emprar aquests recursos com un factor de construcció personal.

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

T01. Escoltar activament valorant les aportacions alienes per a la construcció dels propis posicionaments.

T02. Tractar la informació de forma responsable, compromesa i honesta.

T03. Gestionar eficientment el temps i els recursos.

T05. Comunicar i expressar-se eficaçment, tenint en compte el destinatari i el mitjà.

T06. Treballar de forma col·laborativa, multidisciplinària i transdisciplinària.

RESULTATS D'APRENENTATGE

RA1 (E01.3). Indicar, en la seva contingència històrica, els sistemes i camps específics de definició, producció, difusió i legitimitat de les arts i els dissenys.

RA2 (E02.7). Comprendre conceptes i arguments fonamentals de textos de caràcter historiogràfic.

RA3 (E02.8). Qüestionar les evidències de forma crítica.

RA4 (E02.9). Aplicar els fonaments de la citació bibliogràfica.

RA5 (E02.10). Reconèixer les genealogies i metodologies històriques i conceptuals de les arts i els dissenys en l'època de les guerres i postguerres del s. XX.

RA6 (E03.10). Participar de forma activa i compromesa amb el treball grupal de l'aula en els exercicis d'anàlisi de casos d'estudi i textos proporcionats per l'equip docent.

RA7 (E03.11). Aplicar recursos d'anàlisi i interpretació històrica, tècnica i cultural d'imatges, objectes i espais.

RA8 (E03.12). Aplicar recursos per a la confrontació amb material històric-teòric complex.

RESULTATS D'APRENENTATGE TRANSVERSALS

T01.1. Construir posicionament i criteri propis tant a partir del seu treball com a partir del diàleg amb altres propostes o agents.

T01.2. Reconèixer les qualitats del treball dels altres com a font d'aprenentatge.

T02.1. Reconèixer l'ús, límits i diferents aplicacions de dades i documents.

T03.1. Organitzar i gestionar de forma autònoma els temps en els processos d'aprenentatge i en el seu itinerari formatiu en el grau.

T03.2. Gestionar de forma eficient els recursos que estan implicats en els processos d'aprenentatge, tant els que li han estat facilitats com els que de forma autònoma adquireix.

T05.1. Organitzar les idees i transmetre-les amb eficiència i creativitat.

T05.2. Triar el mitjà adequat a cada situació comunicativa.

T06.1. Distribuir els rols en un entorn col·lectiu de treball derivat d'un projecte segons habilitats i disciplines implicades.

T06.2. Treballar de forma horitzontal i creuada en entorns col·laboratius com a font de desenvolupament personal i grupal.

CONTINGUTS

L'assignatura s'organitza a través de quatre nusos històrics/estètics: 1.- Postguerra i revolució. 2.- Societat de masses i metròpolis. 3.- Ideologia: feixisme vs. Comunisme. Entartete kunst 4.- II Guerra mundial. Auschwitz, La bomba atòmica.

1.- La primera guerra mundial i les noves maneres d'entendre l'art i la societat.

La revolució soviètica i el nou posicionament del creador. La revolució espartaquista a Berlín. Unió art i vida o negociació de l'art? O cal anar a la fàbrica? Implicació social dels creadors. Les Avantguardes Russes: Constructivisme, Productivisme, i Realisme. Nous models pedagògics Vjutesmas, Bauhaus. Entre l'artesania i la unió d'art i tècnica. La versió berlinesa de dadà. Anti art i compromís polític. de Stijl o Neoplasticisme, noves formes de l'abstracció i de la manera d'entendre la relació amb l'arquitectura. Marcel Duchamp com a cas d'estudi: el qüestionament de l'espai de l'art, de l'autor, l'autoria i l'objecte:

De l'urinari al Grand Verre: autoria i anti-art:

- El Ready-made: DYS i apropiacionisme. La passivitat i el silenci: la afàsia i la síndrome Bartleby Rose Selavy i Étant donnés: gènere i sexualitat.

2.- Evolució de la ciutat industrial a gran metròpoli. Monstre o màquina per habitar? Urbanisme, higienisme. El racionalisme a Catalunya. El Gatpac. Naixement i consolidació de la "societat.cultura de masses" el rol mediador de les imatges en la construcció de sensibilitats i imaginaris socials i culturals (fotografia de premsa, cinema de Hollywood, còmic, fotografia d'aficionat, ateneus populars, cooperatives obreres i la lluita per la cultura. Walter Benjamin i la reproducció

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

tècnica de les imatges. La imatge de la nova metròpolis a la literatura: *Manhattan Transfer* (John dos Passos, 1925) *Berlin Alexanderplatz* (Alfred Döblin, 1929) El moviment modern. Styling i streamline als EEUU.

3.-La guerra civil espanyola i el Pavelló de París de 1937. El Guernika de Picasso. Las misiones pedagógicas. La consolidació del fotoperiodisme modern. Capa, Taro, Miller. Desenvolupament d'una retòrica visual moderna: disseny gràfic, fotomuntatge, cinema. De la publicitat a la propaganda de guerra. Comparació entre dos

films: *El acorazado Potemkin*

De S. Eisenstein (1925) i *El triunfo de la voluntad* de Leni Riefenstahl. (1935). Muntatge, contingut polític, valors ètics i morals. Entartete kunst. El crític Carl Einstein, cubisme, escultura africana i la posició política del crític.

4.- Significats i conseqüències de la guerra total: Auschwitz i la bomba atòmica. És possible la poesia després d'Auschwitz? La caiguda de Berlín. Europa després de la guerra. Les diferents opcions estètiques. L'inici de l'informalisme i *Cómo robó Nueva York la idea de arte moderno* (Sergue Guilbaut, 1990) L'inici de l'expresionisme abstracte als Estats Units. L'esquema d'Alfred Barr. Clement Greemberg i la generació d'artistes heroics americans. Didi-Hubermann, la bomba atòmica i els informalismes europeus. Què va ser de les expectatives trencadores de les avantguardes?

Resultats d'aprenentatge (Veure RA al darrer punt d'aquesta guia): RA.2, 5, 6, 7, 8.

METODOLOGIA

Activitats dirigides (35%): Sessions per percebre, comprendre, pensar i comunicar. Es potenciarà el debat a partir de referents teòrics i plantejament aportats tant pels professors com pels alumnes.

Activitats supervisades (10%): Seguiment i desenvolupament de les propostes a classe, es valorarà la participació i la col·laboració. Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es desenvoluparan a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

Activitats autònomes (50%): Activitat individual complementaria al treball de l'aula. Es valorarà la capacitat de relacionar i de recerca. L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: Recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc. Així mateix realitzarà un treball-síntesi de tot el procés. Les activitats d'avaluació comprenen un 5% dels crèdits. Avaluació individual o en grup del resultat general o parcials de l'assignatura. Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h

Hores activitats dirigides: 52,5h (35%)

Hores activitats supervisades: 15h (10%)

Hores aprenentatge autònom: 75h (50%)

Hores activitats d'avaluació: 7,5h (5%)

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi i/o visites i/o presentacions d'experts.

Metodologia d'aprenentatge: Valoració i discussió crítica col·lectiva i/o exposició de continguts pràctics i debat.

Descripció: L'assignatura s'articularà a partir de 4 nusos històrics de 3 setmanes de durada (12 setmanes en total), dues sessions de tutories de projecte i una final de presentació que l'alumne haurà d'encaixar amb la seva pròpia recerca.

A més del treball final de l'assignatura, l'alumne realitzarà diversos exercicis en el context de cada nus que implicaran la presentació pública i la recerca de materials.

Resultats d'aprenentatge: RA.2, 5, 6, 7, 8.

Activitat supervisada:

Seguiment supervisat pel professor. Discussió y posada en comú de continguts. Realització d'exercicis a l'aula o taller.

Metodologia d'aprenentatge: Assessorament sobre els processos de formalització del treball propi de l'alumne. Seguiment i tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials del treball propi de l'alumne. Presentació pública i discussió crítica col·lectiva.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Descripció: Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es presentaran a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

Resultats d'aprenentatge: RA.1, RA.3, RA.5, RA.6, RA.7, RA.8, T01.1, T01.2, T06.1, T06.2.

Activitat autònoma:

Recerca de documentació: fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents. Lectura de textos. Treball pràctic autònom.

Metodologia d'aprenentatge: Tractament de la informació, i/o lectura comprensiva de textos, i/o lectura comprensiva d'elements formals y matèrics.

Descripció: L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: Recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc. Així mateix realitzarà un dossier recopilatori de tot el procés.

Resultats d'aprenentatge: RA.1, RA.2, RA.3, RA.4, RA.5, RA.6, RA.7, T02.1, T03.1, T03.2, T05.1, T05.2.

Activitat d'avaluació:

Presentacions dels exercicis dels resultats parcials i/o finals.

Metodologia d'aprenentatge: Comentari i revisió, individual o en grup, d'exercicis y resultats parcials o finals.

Descripció: Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

Resultats d'aprenentatge:

SISTEMA D'AVALUACIÓ

L'avaluació serà contínua i tindrà en compte tot el procés de treball i aprenentatge de l'estudiant mitjançant els treballs diaris a l'aula com les tasques a fer i els projectes de recerca en hores autònomes.

SISTEMA D'AVALUACIÓ COMÚ A LA MATÈRIA

Avaluació contínua a través del seguiment del procés d'aprenentatge. (30%)

Avaluació contínua de l'exposició i/o realització d'exercicis i treballs. (60%)

Avaluació puntual a través de seminaris, debats, visites i/o altres activitats col·lectives. (10%)

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ I CRITERIS D'AVALUACIÓ PARCIALS

Cada nus històric comptarà amb les seves pròpies activitats d'avaluació per tal de valorar el procés de treball i aprenentatge en el si d'aquests. Igualment, es portaran a terme alguns exercicis de caràcter transversal amb què articular i posar en comú els coneixements adquirits en cada seminari.

Sistema d'avaluació. Treballs a realitzar:

1. Activitats i problemes a resoldre en els 4 nusos (lectures, exercicis de recerca, etc.)

Total: 75%

2. Activitats a realitzar de manera transversal: Treball de síntesi.

Total: 25%

RECUPERACIÓ

1. La nota mínima mitjana de curs ha d'estar entre 4 i 4,99.

2. L'alumne/a ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.

3. L'assistència ha d'haver estat igual o superior al 70% de les hores lectives presencials.

BIBLIOGRAFIA

AAVV. Arte desde 1900. Modernidad, antimodernidad, posmodernidad. Madrid: Akal, 2006.

ADES, Dawn. El Dada y el Surrealismo. Barcelona: Labor, 1975. –. Fotomontaje. Barcelona: Gustavo Gili, 2002.

ALBRECHT, H. J. Escultura en el siglo XX. Barcelona: Ed. Blume, 1981. ARGAN, G. C. El arte moderno 1770-1970. Madrid: Akal, 1991.

ARNALDO, Javier. Las vanguardias históricas (1), núm 45. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

- BARNICOAT, J. Los carteles, su historia y su lenguaje. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 1972.
- BAYLEY, S. Guía Conran de Diseño. Madrid: Alianza, 1992.
- BOZAL, Valeriano. Los orígenes del Arte del siglo XX, núm 43. Madrid: Ed. Historia 16, 1989.
- BÜRGER, Peter: Teoría de la vanguardia. Barcelona: Península, 1987.
- CABANNE, Pierre: Conversaciones con Marcel Duchamp. Barcelona: Anagrama, 1972
- DE FUSCO, R. Historia de la arquitectura contemporánea. Madrid: Celeste, 1994.
- DE MICHELI, Mario. Las vanguardias artísticas del siglo xx. Madrid: Alianza Forma, 2014.
- FRAMPTON, K. Historia crítica de la arquitectura moderna. Barcelona: Gustavo Gili, (10a ed.), 2000.
- GUILBAUT, Serge. De cómo Nueva York robó la idea del arte moderno. Madrid: Mondadori, 1990.
- HESKETT, J. Breve historia del diseño industrial. Barcelona: Ed. del Serbal, 1985.
- HOLLIS, R. El diseño gráfico. Una historia abreviada. Barcelona: Destino, 2000.
- KRAUSS, Rosalind E. La originalidad de la vanguardia y otros mitos modernos. Madrid: Alianza editorial, 2006.
- MARCUS, Greil. Rastros de carmín. Una historia secreta del siglo XX. Barcelona: Anagrama, 2006.
- MEGGS Ph., PURVIS, A.W. Historia del diseño gráfico. Barcelona: RM Verlag, (4a ed.), 2009.
- MUIÑA, Ana (ed.). Mina Loy, Futurismo, Dada, Surrealismo. Madrid: La linterna sorda, 2016.
- NOGUEZ, Dominique. Lenin Dada. Barcelona: Península, 2009.
- PEVSNER, N. Los orígenes de la arquitectura moderna y el diseño. Barcelona: Destino, 1992.
- RAMÍREZ, Juan Antonio. Duchamp. El Duchamp. amor y la muerte, incluso. Madrid: Siruela, 1993.
- RASULA, Jed. Dadá. El cambio radical del siglo XX. Barcelona: Anagrama, 2016
- ROCHA, Servando. Historia de un incendio. Arte y revolución en los tiempos salvajes: de la Comuna de París al advenimiento del punk. Madrid: La Felguera Ediciones, 2007.
- RODRÍGUEZ RUIZ, Delfín. La arquitectura del siglo XX, núm 47. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.
- SANTOS GARCÍA FELGUERA, María. Las vanguardias históricas (2), núm 47. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.
- SATUÉ, Enric. El diseño gráfico. Desde los orígenes hasta nuestros días. Madrid: Alianza Editorial, 1990.
- SHINER, Larry. La invención del arte: una historia cultural. Barcelona: Paidós, 2014
- THOMAS, K. Diccionario del arte actual. Barcelona: Ed. Labor, 1994.

PROGRAMACIÓ

L'assignatura es desplega setmanalment durant 18 setmanes, és a dir, sessió per setmana seguint la següent distribució:

Sessió 1

INICI: Inici i presentació de l'assignatura.

A partir d'aquí l'assignatura s'articula en 4 blocs o nusos històrics. Cada bloc implica tres o quatre sessions que es divideixen en: sessions explicatives i exploratòries. Les sessions explicatives es basen en la impartició de la matèria i de les línies generals de cada bloc de manera magistral per part de l'equip docent. Les sessions exploratòries impliquen la divisió de la classe en grups de treball supervisats per l'equip docent

Sessions 2,3,4,5 . Bloc 1

Sessions 6, 7, 8. Bloc 2

Sessió 9 presentacions.

Sessions 10,11,12,13. Bloc 3

Sessions 14,15, 16. Bloc 4

Sessió 17

RECUPERACIÓ

Sessió 18

SESSIÓ DE TANCAMENT: Tancament de l'assignatura.